

Bilancování

Jan Heller

Pozorní čtenáři *Religia* nepochybně vědí, jak důležitou roli hraje a hrál jubilant Jan Heller v profilování našeho časopisu. S příchodem osmdesátky se zamyslel nad svým dosavadním směřováním a poslal redakci stručné shrnutí svých posledních prací a představ. Domníváme se, že s jeho úvahou – kterou nechtěl tajit – by se měli seznámit i čtenáři naší revue. Dokument je nejen osobní reflexí, ale i svědectvím s širší výmluvností.

Redakce

Do prvního čísla letošního ročníku (*Religio* 13/1, 2005, 156-157) napsal ve jménu Společnosti milý pozdrav i přání k osmdesátinám můj starý přítel prof. Spunar, zakládající člen Společnosti a šéfredaktor redakční rady. Měl jsem radost.

Chtěl bych poděkovat nejen jemu, ale všem kolegům a přátelům, zvláště brněnským, za léta plodné a vstřícné spolupráce. Však těžiště bylo vždycky v Brně.

Ale chtěl bych nejen poděkovat, nýbrž se také rozloučit. Většinou víte, že jsem byl v posledních letech už dost křehký, neodvažoval se jezdit do Brna, natož na konference. V půli roku 2004 jsem dost vážně onemocněl, hlavně zlobilo srdce a plíce. Byl jsem dlouho v nemocnici. Ještě v zimě jsme trochu doufal, že se mi síly alespoň poněkud vrátí, ale přes všecku péči, kterou mám, se mé zdraví nelepší. Pozoruji, jak sil ubývá a čas se krátí.

Netrápím se nad tím. Po osmdesátce je slušné se potichu rozloučit a nebděovat. Jsem samozřejmě rád za přidané dny, ale je zřejmé, že už mnoho neudělám, nenapišu a nenacestuju. Na radě je další generace. Ale před odchodem bych chtěl ještě stručně bilancovat. To je smysl těchto řádků.

Když o tom všem přemýšlím, jeví se to tak, že mám před sebou ještě dvě věci: Co možno dokončit, co je rozděláno, a pak po sobě trochu uklidit. Rozdělané jsou dvě věci: Předně čtyřdílný sborník, nazvaný *Obtížná místa Starého zákona*, který vydává Pastorační středisko u sv. Vojtěcha v Praze. První díl („Knihy Mojžíšovy“) je v tisku, na druhém se pracuje („Jozue – Knihy Královské“), třetí by měly být „Knihy naučné“ a čtvrtý „Knihy prorocké“. Jde o soubor studií k obtížným textům, a to od různých autorů. Kromě mne se počítá se spoluprací Martina Prudkého, Josefa Hřebíka a Petra Chalupy. Je to myšleno jako doplněk příliš stručných skript, která na fakultách běžně užíváme.

Další kniha *Podvečerní děkování* je můj vesele vážný životopis – vzpomínky, příhody i rozhovory. Nevymyslil jsem si to sám, přišlo s tím za

mnou nakladatelství Vyšehrad a někteří mladí přátelé i bývalí žáci spolupracují.

Ten chystaný úklid je dost obtížná věc. Jak stůňu a stárnu, je to stále obtížnější. Ale to hlavní, proč se o tom zde zmiňuji: Vedení Centra biblických studií mi slíbilo, že převezme můj archiv a pokusí se to, co se bude zdát závažnější, oskenovat na internet. V každém případě by mělo buď Centrum biblických studií, nebo knihovna Evangelické teologické fakulty mít přehled o tom, co a kde bude z mého archivu dostupné a jaký je stav jeho zpracování.

Moje osobní data i pracovní oblasti jsou nejspíše dostupné ve *Slovníku českých filosofů* (Brno: Masarykova univerzita 1998, 168-169). Tam je stručně shrnut životopis, vnitřní orientace, oblasti, v nichž jsem pracoval, i hlavní publikace. K obojímu malé doplňky:

V roce 1992 jsem odešel sice do penze, ale mohl si ponechat na ETF malý úvazek jak v oboru Starého zákona, tak v religionistice. Dva roky (2002-2004) jsem měl malý úvazek ze Starého zákona i na pražské Katolické teologické fakultě. Na podzim 2004 jsem se vážně rozstнал, takže už nevyučuji a nepřednáším.

Pokud jde o publikace, bylo by třeba doplnit několik knih, vyšlých v posledních letech. Je to druhé vydání *Nástinu religionistiky* (Praha: Kalich 2004) s bohatě rozšířenou bibliografií, kterou zpracoval můj bývalý žák Dalibor Antalík, dále soubor dosti náročných exegetických studií *Pozdní sklizeň* (Praha: Advent-Orion 2000), a hlavně dva velké slovníky: *Biblický slovník sedmi jazyků* (Praha: Vyšehrad 2000) a *Výkladový slovník biblických jmen* (Praha: Advent-Orion – Centrum biblických studií 2003). Kromě toho jsem v posledních letech spolupracoval na dvou encyklopediích, a to *Universum* (hesla biblická a staroorientální) a *Encyklopedii starověkého předního Východu* (Praha: Libri 1999).

Vnitřní bilance – stanovisko, k němuž jsem na sklonku svého života došel – tvoří závěr mého životopisu *Podvečerní děkování*, které právě vyšlo ve Vyšehradu. Má kniha, sbírka kázání *Jak orat s čertem*, připravená mými žáky a vyšlá letos na jaře v Kalichu, má výrazně vnitrocírkevní orientaci a s religionistikou souvisí jen potud, že i v ní nad výkladem biblických textů někde poukazují na obecně náboženské pozadí.

Někdo řekne: Je to zvláštní – biblistika a religionistika, katedra a kaza-relna, evangelická fakulta a katolická fakulta, to ten Heller měl takový rozkyv? Asi je to jinak: Jsou to dvě ohniska jedné elipsy, která zrcadlí život a smrt či smrt a život. Nejsme-li vnitřně zachyceni tímto silovým polem, kloužeme po povrchu.